

Tie yhdistää

Tien ja tiehen oleellisesti liittyvien siltojen esittäminen suurelle yleisölle museon keinoin on varsin ongelmallinen tehtävä. Lisäksi niin mittava, että se tuskin onnistuisi muilta kuin Tie- ja vesirakennuslaitokselta. TVH onkin kiitettävällä tavalla ottanut asian omakseen. Tehtävää toteuttamaan laitos perusti vuonna 1980 tiemuseon.

Tien ja siltojen suunnittelu ja rakentaminen on miljööseensä ja sen kulttuuriin tarkoitettu ainutkertainen tapahtuminen. Niiden siirtäminen museomiljööseen tuskin voi onnistua. Ne on esiteltävä omilla paikoillaan. Vuonna 1982 valittiin ensimmäiset tiemuseon suojelukohteet, museotiet ja museosillat. Tehtävää on jatkuvasti täydennetty. Tätä historiallisesti arvokasta maaliikenneverkkoa, sen perusteita ja historiaa esittelee juuri ilmestynyt teos Tie yhdistää.

Varsinainen tiemuseo, jossa tietöämme, sen kehitystä ja tien rakentajia esitellään perinteellisin museon keinoin rakennetaan Raisioon. 6,5 hehtaarin museoalueelle on jo siirretty erilaista ja eri ikäistä tiehen ja tien rakentamiseen liittyvää aineistoa. Yksityiskohtainen museon suunnittelu aloitettiin keväällä 1986.

Tie yhdistää, toimitus Leena Sälejoki-Hiekkänen, Jaakko Heinonen ja Risto Virpimaa, Tiemuseon julkaisuja 2, Valtion Painatuskeskus 1986. — J.L.

”Usein unohdetaan tienrakentaja, ihminen”, sanotaan tämän kuvan kuvatekstissä Tiemuseon julkaisussa Tie yhdistää. Kuva Viitasaaren kotiseutuyhdistys.

Asiaymmärrys ja kulttuurihistoria

”Kulttuurihistorian tutkimus ja tekniikka” -esitelmässään Tekniikan Museopäivillä 1981 Åbo Akademin taidehistorian professori Sixten Ringbom esitti valjaita koskevan esimerkin erityisestä syystä. Lefebvre de Noëttes oli nimittäin ratsuväen eversti, siis mies, joka tunsikin tutkimansa ongelman ei vain periaatteessa vaan myös käytännössä. Itse asiassa asiantuntemus oli välttämätön edellytys koko problematiikan tiedostamiselle. Ongelman ydin piili siinä, että antiikin härkäkeeseen perustuva valjastusmenetelmä oli erittäin tehoton sekä hevoselle haitallinen koska kaulahihna hevosen vetäessä alkoi kuristaa hengitystä sekä häiritä kaulalaskimon toimintaa.

Ennen ranskalaista everstiä parhaat antiikin tutkijat olivat kautta aikojen ja millään tavoin reagoimatta lukeneet lähteitä missä hevosen kuoramavetokyvylle annettiin naurettavan alhaiset arvot. Keisari Teodosiuksen ajalta oleva määräys kieltää nimenomaan hevosvaunujen ylikuormittamisen: hevosparin enimmäiskuormaksi säädettiin vaajat 500 kiloa, Lefebvre de Noëttes suoritti kokeita rekonstruoidulla antiikin valjaita. Kokeilut osoittivat että 500 kg muodostaakin kriittisen rajan. Silavaljaitten avulla sen sijaan hevonen pystyy vetämään noin viisinkertaista

lastia. Keski-aikeiset lähteet osoittavat, että kuormat moninkertaistuvat 1000-luvulta alkaen.

Esimerkki antaa aiheita erilaisiin ajatuksiin. Ratsuväen upseerit ovat nykyään vähissä. Löytyisikö tänään lainkaan henkilöitä jotka osaisivat tiedostaa Lefebvre des Noëttesin ongelman? Näyttää todennäköiseltä, että tämä koko kulttuurihistorialle keskeinen havainto olisi jäänyt tekemättä ellei sitä olisi tehty ennen viime maailmansotaa. Herää siis kysymys montako vastaan tärkeää havaintoa on jäänyt tekemättä juuri siksi, että itse ongelmanasettelua varten vaaditaan erikoistietoja, jotka ovat nykyään hävinneet.

Ranskalainen R. Lefebvre des Noëttes julkaisi runsaat 50 vuotta sitten kirjan missä hän osoitti että länsimainen, meille tuttu hevosen valjastus oli antiikille tuntematon ja että sen alkupeurä voidaan sijoittaa varhaiskeskiajalle eli noin 800-luvulle. Tänäpäin yleisesti myönnetään, että keskiajan silavaljaat muodostivat mullistavan uudistuksen, keksinnön joka merkitykseltään on täysin verrattavissa höyrykoneeseen.

Vasta silojen avulla kyettiin hyödyntämään hevosen voimaa kuljetuksessa ja maataloudessa. Samoihin aikoihin kehittyvään kääntöauraan yhdistettynä uusi valjastusmenetelmä mahdollisti Keski-Euroopan, Ison-Britannian ja Pohjoismaitten tuottavien mutta raskaitten savimaitten käyttöönoton viljelyä varten. Tämä taas loi pohjan 1200-luvun merkittävälle nousukaudelle ja väestönkasvulle eli toisin sanoen koko korkeakeskiajan kulttuurille.

Kulttuurihistorian tutkijan ammatillinen kompetenssi on aina ollut hieinan ongelmallinen. Periaatteessa tutkijan tulisi aina itse ymmärtää tutkimansa toimintaa. On liikaa vaadittu, että tutkija itse hallitsee kyseessä olevaa toimintaa. Emmehän historian tutkijoilta vaadi, että he toimisivat poliitikkoina. Emme myöskään voi vaatia, että tutkija tänään hallitsisi unohdettiin joutunutta, vuosikausia harjoitettua vaativaa teknistä menetelmää. Edellä mainitussa määritelmässä olisi korostettava sanaa periaatteessa, emmekä vaatisi tutkijalta kirjaimellista asian hallitsemista.